

Țara Noastră

FONDATOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL VII

No. 23

6

IUNIE

1926

In acest număr: Autonomia bisericii românești de *T. Arghezi*; Poeme câmpenești, poezie de *Zaharia Stancu*; Iudeorusia de *G. M. Ivanov*; Cantoniera de *Al. Lascarov-Moldoveanu*; Pe marginea vremii de *N. Lupu Kostaki*; Politica externă a Italiei de *J. Paleologu*; Săptămâna literară: Note în jurul crizei intelectualității de *I. Cucu*; Problema minoritară și alegerile de *Corneliu I. Codarcea*; Insemnări: Leon Donici mort; Iarăși „pertractări”; Naționalism și democrație; etc., etc.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRATIA: PIATA CUZA VODĂ No. 15

623

Un exemplar 10 Lei

© BCUCluj

Țara Noastră

Autonomia bisericii românești

De câteva luni Biserica românească se bucură de o completă autonomie. Ca orice bun, câștigat fără luptă sau mai exact, dăruit pe neașteptate, autonomia, cu care a fost înzestrată Biserica noastră, în scopul de a se afirma ca putere de atac, părăsind pasivitatea neutră și anacronică de până ieri, nu se vedește a fi înțeleasă și asimilată. Ce așteaptă clerul, ca să lucreze? Funcționari de stat sau un al doilea cler, civil, cu care să-l perfecționeze statul autonomia?

Guvernul precedent a interpretat nevoile Bisericii într'un timp când exigențele sociale și sufletești impun corpurilor constituite o atitudine de utilitate națională și le-a rezolvat într'un chip nu se poate mai elegant și mai generalizator. Față de numeroasele nemulțumiri ale episcopatului, care defa confiscarea averilor bisericesti a rămas ca o anexă de pură formă a Ministerului de Culte, atașat în subordine, când învățământului când repertoriilor de teatru, operă și operetă, d. Lapedatu, fostul ministru al Cultelor, a făcut apel la îndrumările mitropolitului Șaguna și i-a acordat Bisericii un statut, care într'alte epoci și la alte popoare ar fi cerut, poate, un război de clopotuși.

Sătenii au știut să se folosească de pământul distribuit și de drepturile politice, atât de bine încât maturitatea lor subită a întrecut și iluziile. Cum se face că Episcopatul nu poate digera, ca săteanul și reformă, de care este obligat să se resimtă? S'ar putea zice oare, oă episcopii nu doreau atât de mult și că diagnosticul a fost rău stabilit? Statul a presupus, după cât se vede, că Episcopatul suferea de o boală superioară de psihologie, de autoritate, de abstracțiuni, pe orând se pare că maladia lui era de domeniul mai apropiat al valutei. Probabil că dacă reforma bisericască s'ar fi redus la echivalarea salariilor arhieresti cu francul elvețian sau cu dolarul, clerul superior

nu ar fi năzuit mai mult. E o probabilitate, desigur, foarte relativă, mărturie, n'arî voi să jignesc individual pe nimeni și de ramura ipotezei.

Sivodul se face împresă pe asociații care a câștigat la o loterie fantastică o țară industrială, cum ar fi Ruhrul sau Pansylvânia și nu știe ce are de făcut cu ea. În cutere de roți dințate, transmisii, cuptoare, macarale, locomotive și lăzoare de ulci terestru câștigătorii asociați se găesc cu desăvârșire fanteziști și înșelători — și ar fi în stare să vândă instalațiile pe mână și la rigoare să le dea și de pomană. Câte un bilet de 100 lire sterline i-ar fi făcut fericiți. O lume de forțe cari trebuiesc puse în mișcare, în dezvoltare.

Ba ni se pare că împingem demarcațiile și împărechierile prea departe și că Episcopatul nici nu știe ce instrument de învigorare l-a dăruit statul într'o zi cu soare. El se arată, să ni se lerte cuvântul, complectamente... chinez. El trebuie să fi gustat, ca un excelent vin de Cotnari, numai acele precizări categorice, care îi fac apt să primească și să administreze danii, moșteniri și acțiuni (de societăți anonime), dar nu știe că statutul autonomiei presupune un nou tipar de viață, o transformare lăuntrică a structurii măcar administrative, în vederea unei modalități noi de spiritualitate. Căci dacă ar ști ce înseamnă autonomie și dacă ar fi aflat că ceea ce i-s'a acordat e o autonomie și nu altceva, în cele câteva luni ce apropie anul, dela votarea legii, el ar fi dat semne că este preocupat să se conformeze orientărilor și logicii autonomiei.

Nu am putea spune hotărât ce ar fi trebuit și ce ar trebui măcar de aci înainte să facă Episcopatul, căci nu intră în competența noastră să alăturăm la lege o cârtică secretă de sugestii pentru un Episcopat care nu a învățat del puțin să umble. Dacă am face-o, nici-un episcop nu s'ar grăbi să-și cedeze locuri, carje și țera lui altor profesioniști mai înțeleghătoare și mai vii. Totuși, pe drumul deschis de autonomie se poate merge cu o inteligență normală și modestă.

Nu este așa că în o autonomie internă trebuie să corespundă prefaceri interne, de natură a se armoniza cu forma? De pildă, când ni se întâmplă să urcăm muntele, muntele este munte peste tot. Toate liniile lui, considerat de pe bază, concurează către vârf și considerată dela vârf, sunt solidare către bază. Apoi, în munte nu se găesc, ca în terenurile câmpiei, argilă, mlaștină, trestii, muște și broaște. Toată lumea știe că muntele este cuibul vulturilor, graștra ornamentală a brazilor, tezaurul pietrii și al minierului. Vrem să spunem că muntele are *orientabilitatea* lui, o personalitate proprie, și că toate materialele ce-l compun sunt armonice între ele. Un munte pe care ai întâlni un magazin de ghete, o casă de economii sau muzici atârdate, crescute în moliftă, ar fi un munte ridicol.

Cătorul a băgat de seamă, fără indoială. Noi nu spunem că autonomia trebuie să schimbe biserica în dogmele, în filosofia, în ritualul, în ierarhia și arhitectura ei. Nimeni nu s'ar putea gândi *astăzi*

la transformarea acestui alfabet și vocabular al creștinismului nostru, păstrat așa cum a fost primit. Noi spunem că autonomia trebuie să schimbe urzeala oamenilor și a situațiilor care împreună ies și primejdiesc dăruia vocabularului, pentru obținerea unui text fundamental sănătos, în stare să impuleze societății românești, devenită indiferentă în materie religioasă.

Sinodul a funcționat și în sesiunile de după autonomie exact ca înainte de autonomie. Prelații, membri ai acestui senat al Bisericii, au evaluat fiecare în sensul lui, independent de toți ceilalți membri. Nu s'a vădit în niciun act al sinodului expresia de unanimitate și disciplină al unui sinod, lucrând pentru sinod și nu pentru membrii izolați. O, de bună seamă, de vreme ce sinodul nu a luat în desbateri nicio problemă a Bisericii în universalitatea ei națională, ci s'a mărginit să deslege chestiunile mărunțele dintr'o eparhie și alta. Sinodul încă nu știe să acționeze cu emanația unei țări întregi și nici nu pare dispus să învețe, în reculegere și contemplare, noua lui atitudine de viață și moarte. Sinodul e statul major al bisericii în luptă continuă, după concepția lui Christos și a papilor. Sinodul reunit trebuie să se transforme cu aportul fiecărui membru, într'o directivă, în ceva impalpabil și mare, menit să împingă biserica înainte.

Ei bine, să nu credeți că sinodul, în regim de autonomie, se deosebesc de o adunare de notari sau de funcționari comerciali, cari dimpotrivă știe să activeze mai concertat și mai solidar. Nu există în sinod măcar acele afinități spirituale, cari în urma alegerii unui Patriarh, să bănuiască ce însemnătate are un Patriarh într'o adunare de arhierii. Episcopul nu și-au părăsit provincialismul și cezarismul provinciei lor, foarte bine construit pentru satisfacerea amorurilor proprii și trufiilor laice, dar cu totul incompatibil condițiunii în element utilic a indivizilor.

Sinodul nu a simțit nevoie în prima lui ședință de după autonomie, nici să ia cunoștință de această autonomie, necum să redacteze doctrina ei. Era o punere în posesie a unei stări, de care clerul fusese deposedat în timpul domniei lui Cuza: niciun fir de păr nu a tresărit în tot sinodul. Conștiința de continuitate, atât de actuală și de strânsă în sineș la catolici, nu s'a simțit îmboldită de marele eveniment să manifesteze. Parcă dela Dositei până la egalii lui contemporani, s'ar fi frânt linia istoriei de zece ori și-ar fi murit creștinătatea cel puțin odată. O autonomie haotică, nedefinită.

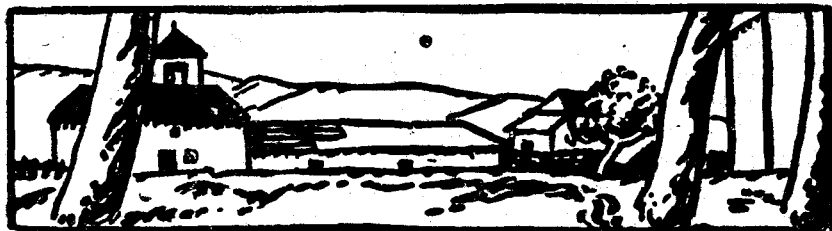
Dacă sinodul ar fi o asociație estetică și nu autoritatea, de care atârnă menținerea, sporirea și reținerea infinită a însușirilor de optimism, trebuincioase poporului românesc ca să-și poată răbda, purta și fecunda inteligența și munca fizică și intelectuală, noi nu ne-am permite să ne ocupăm de el nici să-l silim să facă față sarcinilor și răspunderilor ce le are, fie că membrii lui le primesc fie că se lapadă de ele. Nimic politic, vremelnic și controversat nu-l chinuiește și nu-l întortochiază; constelația lui eternă se deplasează după

legi tihnite. Dela autonomie încoace, sinodul își poate stabili un program repartizat pe o mie de ani, fără să-l supere nici Niagara, care își va zmuci neîncetat căderea din granit, nici Dunărea care vacurge paralel cu sufletul Bisericii. El nu are nici ore, nici nopți, nici dimineți, nici crepuscule. El are timpul de partea lui, dar timpul lui a început deacum două mii de ani: ce-i lipsește să înțeleagă că legământul cu timpul lui, i s'a prîmînit prin autonomie?

Intr'o succesiune de asemenea mustrări sentimentale, la care l-ar obliga poate, onoarea profesională și chemarea de sus, să ia parte combativă, blajină sau documentară, P. S. Episcopi, vom încerca să deslușim speranțele culturii românești, în numele căreia cutezăm să vorbim ca scriitori, în legătură cu Biserica și cu clerul, obârșile simple și adevărate ale științei noastre de carte și adjuvanții permanenți, credem noi, ai felului românesc de a gândi și izbuti.

T. ARGHEZI

Poeme câmpenești

Țară

*Te-asteaptă căsuța în lumină
Să-i aduci în dar un fir de glas,
Drumul ca să-ți șerpuie subț pas
Și hamacul ca să-ți dea hodină.*

*Ai venit din târgul tău să vezi
Cum cad seara stelele 'n fânâni,
Dar acum când umbli prin livezi
Pomiți aruncă roade 'n mână.*

*De ne poartă calea printre grâne,
Spice și se prind la poala rochii
Și câmpia la picioare, ca un câne,
Și se culcă, s'o mângâie cu ochii.*

*Viile se așină lângă cărare
Și te 'mbie cu ciorchini de coarnă
Și cișmeaua gureșă-ți răstoarnă
Șipot clar în palme și răcoare.*

*Herghelii sălbatice 'n boaz
Ni se 'nchină ca și boii jugări,
Greeruși în straie de călugări
Și brotaci pe margini verzi de iaz.*

*Uite, toate sânt ca la 'nceput
Pe aici, și-s numai pentru noi.
Chiar și soarele ce ne-a 'nvăscut
În lumină, ca să nu fim goi.*

Amurg

Uite, cu sbeng și muget, vin boii din ceatre,
Pe sus, ca îngeri șui, trec șoimii, în plutire,
Din țarcuri fură miel și-i urcă 'n cer vulturii,
Chindia se aprinde în creștetul pădurii
Și-amurgul cade simplu cu'n pâlce de pitulței.
De pretutindeni curge mireasmă de aglici.
Pe lângă drumuri largi se scaldă 'n sânge plopții,
Răzoarele ascund, în cuiburi calde, dropii.
Cu câmp în straițe trec țărani cu chipul brun
Că-i cheamă să se roage un clopot în cătun.
Cazi și tu în genunchi cu mine, și te roagă
Să nu-ți rămână gândul și inima pārloagă
Și când ne-om da odihnil pe maldăre de fân
Pământul să ne strângă, și cerul, lângă sân.

Seară

Amurgul pier'e'n trestii cu șerpi vârgași de baltă,
Și seara, ca o floare cernită, se învoaltă,
Hulub fricos, în mâni, tot sufletu-ți tresaltă.
Ingenunchiază cumpeni și murmură tălângi,
Via păsări mari și negre și se pltesc prin crengi
Și stelele 'mpung cerul cu-argint în vârf de spângi.
Miroase-a grâu, a oi, a cimbru și-a trifoi,
Se roagă în ocoale, cu muget pașnic, boi,
Și îngeri goi și reci se strâng pe lângă noi...

ZAHARIA STANCU

Iudeorusia

*„Poporul rus asistă să fie o
strașnică pildă pentru celelalte
popoare”. P. Ciaadov „Scrisori
filozofice”.*

întrebuințez acest termen de mai mulți ani. Cetitorii mei l'au putut întâlni aproape în toate revistele mai mari și ziarele din capitală unde am colaborat. Pe unii i-a făcut să rădă în perecherea aceasta barbară: Rusia cu Iudea. Publiciști evrei, a căror sensibilitate e atât de fină când e vorba să dezmință adevăruri incomode, au protestat: Iudeorusia e o calomnie, e o imposibilitate; am fost invinuit de propagandă țaristă, sau mai precis antisemită. Alții, pentru care cuvântul nou și original cade în conștiința lor grav, ca o problemă, au încercat să-și explice dacă într'adevăr poporul rus e subjugat politicește de poporul evreu, ca Rusia să poată fi numită Iudeorusia. Cei mai apropiați sufleteste îmi sunt aceia cari s'au îngândurat, și ca intelectuali — adică făuritori și purtători de valori morale — au pus chestiunea într'o lumină psihistorică. au dat prin aceasta un oarecare tragism întregii istorii umane (în limitele acestei întrebări) și anume: dacă există o Iudee geograficește inexistentă, dar purtată în sufletul unui popor a cărui misiune e să o înfăptuiască. în procesul istoric, într'un corp viu, dezindividualizând spiritualmente popoarele cucerite, atunci întreaga umanitate ar putea în perspectiva viitorului să devină o Iudeoumanitate. Să pui astfel problema înseamnă să faci speculație metafizică. Nu este vorba decât de poporul rus, a cărui lipsă de rezistență spirituală e cunoscută. Ca să admiți posibilitatea unei iudeo-umanități, ar trebui să faci greșala inițială de a egala rezistențele spirituale ale tuturor popoarelor, reducându-le la gradul de slăbiciune a spiritului rus. Și apoi nu toate popoarele au aceeași soartă: după cum spune filozoful rus, mort acum o sută de ani, poporul rus există ca să fie o pildă groaznică pentru celelalte popoare. Dacă aș fi trăit în „epoca Kievului” a istoriei rusești aș fi scris cuvântul: „Variagorusie”. Ce înseamnă asta? La începutul secolului al XI, apare în sânul poporului rus o nouă aristocrație, aristocrația scandinavă. Numele primi-

După o legendă, care are un mare fond istoric, primii principii scandinavi, stăpânitori ai poporului rus au fost chemați de ruși pentru a domni asupra lor: „Pământul nostru e mare și fertil, dar nu e ordine lor prinți ruși, Ruric, Igor, principesa Olga sunt nume scandinave. pe el. Veniți să ne governați“. Datorită acestei domnii ai „Kunnigs“-ilor scandinavi s'a născut aristocrația rusă, de spirit străin. Această aristocrație a alcătuit „Bolarstvo“ — boierimea rusească. Ea se completea cu elemente indigene, dar interesant e faptul că poporul rus alerga după un spirit străin.

Mal târziu se poate vorbi de o *Tatarorusie*. Kievul fu cucerit de tătari în 1240. Perioada istorică a Kievului fu lichidată. Acelaș fenomen de cucerire a spiritului rus de către un alt spirit mult mai puternic îl observăm și în „perioada Moscovei“ a istoriei rusești. În secolul al XIV, hanul tatarilor era suveranul întregii Rusii. Reșiți în numeau țar. Situația politică a Rusiei din timpul acela nu prezintă nimic deosebit și mai mult decât situația unui stat subjugat. Interesantă e subjugarea spiritului rus de către spiritul tatar. Cercetătorii „sufletului rusec“ se izbesc de impresionante trăsături și posibilități sufletești, care nu sunt de loc slave; trebuiesc explicate anume prin pătrunderea tării spirituale tatara în sufletul unui popor cu un suflet încă ne învârtoșat prin elementele lui naționale.

Cu Petru cel mare se începe o altă monstruoasă psihologică a poporului rus; nu se ridică la o existență spirituală independentă, ci există ca o Germanorusie. Dacă a existat o Variagorusie, o Tatarorusie, o Germanorusie — nu e de mirat, ba chiar era foarte logic ca lipsa de rezistență spirituală a poporului rus să îngăduie în zilele noastre o Iudeorusie. Vorbind deci de o Variagorusie, de o Tatarorusie, de o Germanorusie și acum de o Iudeorusie nu înseamnă că invinim pe cuceritori — dreptul și dreptatea e întotdeauna de partea cuceritorilor, cel puțin în realitățile istorice, nu în idealitatea morală, — ci facem procesul poporului rus, care nu a găsit tăria sufletească să-și asigure independența psihospirituală.

* * *

Nu numai eu îndrăznesc să înțeleg în felul acesta captivarea spiritului rus de către un spirit mai tare, în timpul actual de către spiritul iudaic. Filozoful rus, foarte creștin și foarte rus, Berdiaev, prin alte căi de observare și de reflecțiuni a ajuns la aceiași concluzie.

Poporul rus, spune Berdiaev, nu este popor al Apusului, european, e mai de grabă al Răsăritului, azlatic. Sufletul lui nu putea fi decât foarte complex și foarte încurcat. În acest suflet s'au ciocnit și s'au amestecat două torente ale istoriei mondiale, torentul răsăritean și cel apusean. Amândouă torențele nu s'au contopit organic în sufletul poporului rus într'un caracter unitar, nu i-au creiat o singură voință, o minte unitară. E o taină sufletească aceasta, care nu a avut-o nici un alt popor pe lume. Acei dintre intelectualii ruși, cari au căutat să explice sufletul rusec în afară de acest mister nu au spus nimic

pozitiv despre el. „Occidentalistii“ ruși au afirmat că compoziția sufletească a rusului îl face un european, îi dă posibilitățile sufletului european. S'au înșelat. Nu mai puțin s'au înșelat și „slavofili“ — cari au afirmat că sufletul rusesc e ceva cu totul aparte de sufletul european, și de sufletul umanității întregi. Înțelegerea misterului rus e posibilă numai într'un plan, superior planului în cari se contopesc cele două torente. Rusia e o *Eurazie*, o sinteză a Apusului cu Răsăritul după „plăsmuirea dumnezeiască“, cum se exprimă Berdiaev. Taina sufletului rusesc constă într'un raport nepermis, fals al principiului bărbătesc cu cel feminin. „În sufletul poporului rus nu s'a săvârșit căsătoria internă, unirea conjugală a principiului bărbătesc cu cel feminin“. Nu s'a realizat chipul androgin al Rusiei. Spiritul bărbătesc nu s'a unit organic cu sufletul feminin al Rusiei, nu a pus stăpânire pe elementele interne ale acestui suflet. În Rusia nu s'a întâmplat ceiace a avut loc în occident: în Franța, în Anglia, în Germania. *Acolo, la un anumit grad de dezvoltare*, într'o formă națională se trezia spiritul bărbătesc și pe dinăuntru, organic, captă elementele populare. Pământul rusesc rămânea mereu feminin, ca o mireasă, așteptând mirele din altă parte. Se dădea mai multor bărbați, veniți de alături, dar din această împreunare nu se înfăptuia căsătoria autentică. Poporul rus n'a putut niciodată să nască din lăuntruul său puterea bărbătească, a căutat-o alurea, la prinții scandinavi, sau la funcționarii germani. Biserica rusă și statul rus se organiza și se ținea pe principii bizantine. Elementele sufletului rusesc sunt dionisiace, sectare și anticulturale. În statul rusesc exista o rană, un raport ne-normal între poporul dominat și puterea dominantă. „Poporul simțea puterea deasupra sa, simțind în acelaș timp că îi e stăină. Poporul a fost abulic, anarhic, și totuși susținea, sancționând prin pasivitatea sa, puterea autocrată a țarului. Autocratismul rusesc, fenomen original al vieții rusești se explică exclusiv prin feminitatea sufletului rusesc.

Admiratorii lui Petru cel Mare ni-l înfățișează ca pe un fenomen bărbătesc în viața statului rus. Dar Petru cel Mare a fost mai de grabă un „violator“ decât un „soț“.

El a violat sufletul feminin al poporului. Unirea conjugală nu s'a făcut nici prin el. O parte din popor l'a considerat ca pe un Anticrist. Și totuși s'a supus birocrațismului nemțesc adus de el. E adevărat că Petru cel Mare a ridicat Rusia mujicioasă în picioare, i-a arătat perspectivele unui viitor glorios, — rana violului însă o rămas în sufletul poporului. „Intellectualitatea rusă a prețuit un veac nimicirea operii lui Petru cel Mare“. Revoluția e bezna în care s'a prăbușit, catastrofal, opera lui.

Mult a schimonosit sufletul nerezistent al poporului rus Bizanțul. Bizantismul a fost un nou jug pe ceafa poporului. Otodoxia rusă — cum cu îndrăznelă afirmă mulți cugetători religioși ai Rusiei — este un amestec nerealizat, nu contopirea organică, a bizantinismului cu nebulozitatea religioasă și sectaristă a rusului. Ortodoxia rusă se deosebește de ortodoxia greacă, nu e vorba de ecumenicitatea Bisericii ortodoxe ci de felul deosebit în care dogma ortodoxă se trăește în

sufletul rusului și al grecului. Educația pravoslavnică nu înfăptuia în poporul rus personalitatea călită și rezistentă, disciplina sufletului, domnia principiilor tari, după cum realiza aceasta în apus Biserica catolică. Sufletul rus rămânea vag, nu știa limitele, se revărsa ca norul și se topea în imensitățile pustii. Ori-ce element o poate cucerii și stăpâni. Berdiaev numește sufletul rus — suflet apocoliptic. Cultura rusească nu e nici dogmatică sau sceptică, ca a francezului, nu e mistică sau criticistă ca a germanului, cultura rusească — produs al sufletului rus apocoliptic — e cultură apocoliptică sau nihilistă.

În împărăția mujicească și neguroasă a Rusiei, acoperită cu un strat cultural foarte subtil, o axă a vieții era țarul. Fără țar poporul nu concepe statul, legea, ordinea, ierarhia, supunerea. Fără țar — Rusia mujicească a rămas *res primo ocupanti*. Ori-ce bandit de drumul mare ar fi putut „cuceri” spiritul descătușat al poporului. De multe ori acest cuceritor a încercat să fie spiritul german, foarte bărbătesc, întotdeauna violator.

Prin multe căi a pătruns în Rusia mujicească acest spirit — și prin biurocrațismul lui Petru cel Mare, și prin idealismul lui Hegel, și prin filozofia chinuitoare a lui Kant, prin anarhismul individualist a lui Stirner. Dar o stăpânire definitivă n'a putut pune pe sufletul ne-supus al poporului rus. A trebuit să vină revoluția, — poporul rus a trebuit să vadă în revoluție moartea ideii divine, ideii țarului, ca să se avânte, cal scăpat din disciplina hățurilor, în nemărginirea posibilităților. Mai iscusit decât cuceritorul german s'a arătat cuceritorul iudeu. Iudeorusia se poate înfățișa și ca un simbol deși în fond e o strașnică realitate: un armăsar superb, debordând de sănătate și de avânturi, călărit de un ovreiaș abil. Poporul rus a fost ademenit de „raiul social” — cel mai mare și inspăimântător instrument de sedicții ucigătoare în mâinile spiritului iudaic.

* * *

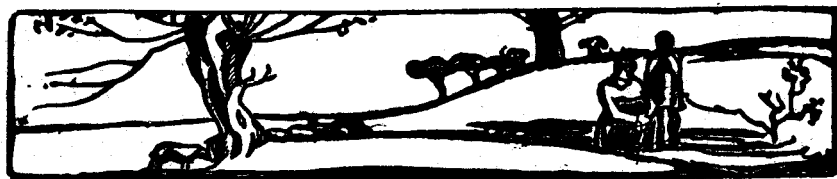
Poporul rus a rămas numai *popor*, nu s'a ridicat niciodată până la *nație*. E o mare deosebire între *popor* și *nație*. Nația este o categorie concret istorică, exclusiv — calitativă; poporul e o simplă categorie numerică, cantitativă. Nația e unitatea soartei istorice a unui popor. Unitatea soartei istorice se desvăluie, formându-se într'un interminabil proces de diferențieri și de contopiri, în conștiința poporului. Poporul are numai senzația existenței sale numerice, cantitative — fără voința de a degaja calități. Nația se formează pe ierarhia calităților, pe disciplina Duhului — poporul rămâne o simplă turmă de chipuri omenești. Naționalitatea istorică se formează în lupta cu întunerecul haotic și inițial în tendința de a degaja, a clarifica, a fixa chipul particular, unic, nerepețit al unui popor. Există popor românesc și popor german — dar altceva e nația română, altceva e nația germană. În procesul de naționalizare se proeminează diferențele și inegalitățile spirituale ale poporului față de alt popor, care în istoria concretă poate

deveni nație sau poate rămâne o cantitate numerică; „Nația este organism mistic“ o personalitate mistică, e numen, și nu fenomen al procesului istoric. Nația are un germen ontologic — afirmă Bordiaev. Dar ontologie înseamnă pătrundere radicală în metafizică. Revelarea soartei metafizice în conștiința unui popor formează chipul lui național. Naționalitatea e o categorie spirituală, — o sinteză a energiilor spirituale ale poporului. Poporul, ca atare, nu tinde spre această sinteză. O naționalitate nu poate fi cucerită de o altă naționalitate, spiritul național nu sucombă, nu se pervertește, nu dispare sub jugul accidental și trecător al altei naționalități, al altui spirit mai tare. Poporul e osândit să fie cucerit, pervertit, distrus de un spirit național puternic. Nația este spiritul divin, e „conceptul divin“ despre soarta unui popor, în procesul lui de trecere de la existența cantitativă la existența calitativă, deci conștientă. Nația își are un messianism, — poporul trăește funcțional. Nația e purtătoarea unei idei — poporul conține numai posibilități.

Poporul rus n'a devenit în întregime o nație. Spiritul lui n'a degajat o sinteză națională. În conștiința lui lipsește sentimentul național — adică sentimentul chipului lui diferențiat de al altor națiuni. Fără acest sentiment, sufletul lui s'a putut umple de „doruri“, de „idei vagi“, de „așteptări“, de „cântări“, un conținut nebulos. Spiritul național iudaic l'a cucerit prin „dreptatea“ și „adevărul“ sociologic, abstract, al lui Marx. Când spun iudeorusie, nu e necesar să înțelegem că o parte a poporului evreesc a pus stăpânire politică pe statul rusesc. Ori atât ar fi de adevărat, aceasta cucerire nu e primejdioasă, nu e definitivă, e trecătoare ca toate cuceririle politice. Vine un timp când jugul politic se scutură. Dar nu vine curând timpul când un spirit subjugat și pătruns de alt spirit ar putea arunca din lăuntrul său elementele străine care l'au pervertit. Poporul rus nu va putea niciodată „elimina“ din sufletul său elementele bizantine. Afară numai dacă nu le va preface, dizolvându-le sub acțiunea elementelor din care se compune propriul lui spirit. Nedevenit națiune, deci trăind fără sentimentul sin-tezei sale sufletești, unice și nerepetite, poporul rus a sucombat sub acțiunea cuceritoare a spiritului iudaic. Socialiștii iudeoroși au turnat în sufletul lui mișcătura „raului social“ al lui Marx, evreu și asta, și dintr'o Rusie au făcut o Iudeorosie.

Putem vorbi deacum înainte despre ce este ideea socialistă, cum se realizează în viața sufletească a unui popor, dacă „raul social“, adică fericirea pământească în senzul materialismului marxist e maximum de bine către care să tindă un popor; apoi, dacă iudeorosia va reuși să rămână până la sfârșit o monstruoasă psihistorică, dacă forțele spiritului lui nu vor elimina din organismul sufletesc toxinele iudaice, dacă armăsarul nu va răsturna călărețul puchinos, și despre o mulțime de chestiuni legate cu iudeorosia actuală, dar toate acestea chestiuni se nasc din adevărul incontestabil că azi avem o Iudeorosie, după cum ieri, și alaltăieri, în secolele trecute n'am avut o Rusie națională.

G. M. IVANOV.

Cantonierița

Adeseori, la popota de sub acoperișul slab de scânduri subțiri, prindeam între unii ofițeri, semne tainice de înțelegere. Șoaptele lor erau spuse cu închideri dintr'un ochiu, ceea ce însemna că vorbeau de femei. La sfârșit, hohoteau în râs și-și dădeau capul pe spate. Incheiau convorbirea, de cele mai multe ori, cu vorbele: „ce vrei? Așa-i la război!” Apoi o ușoară pânză de nepăsare li se lăsa pe chip și mâncând agale din farfurile subțiri de aluminiu, priveau fix un punct din peretele de scânduri al magherniței... A doua zi, taina dintre ei, urma aceeași... De sigur că vorbeau de femei... Se vedea și după lumina ochilor: fugară, lucitoare și senzuală.

Tărât pe întinderi albe de suferințe, pulberatul meu suflet nu se mai înfiora de aceste lucruri. Discordată profund, nu mai vibra această strună în sufletul meu întristat...

Ci, în inserări de-o cumplită melancolie, mă infundam în hugeagul din spatele lagărului și cercam să tămăduesc ranele mereu sângerânde, cu apa de viață a firei, — *Alma mater*, cea atât de bună pentru toți... Încă mai cântau paseri prin copacii tăcuți, — încă foșnea înalt, frunzarul cuminte, — iar iarba se pleca supusă, sub picior, ca să-ți facă covor moale și mângâios... Și mergeam așa, în neștire, fără scop omenesc, vreunul... Simțeam atât că mă apropii, parcă, de-un loc din care mă rupsesem cândva. Stăteam, de obicei, pe o buturugă sfărâmată, de unde, în spate aveam pădurea, iar în față cotitura unui drum: venea dincolo, dinspre un delușor neînsemnat, se lăsa domol spre mine, — cotea apoi, pierzându-se spre un pâlcc de copăci firavi și plini de praf... La cotitură se afla un canton, dărăpănat, fără gard (semn că trecuse războiul și peste el), având o fereastră năruită, geamul căreia se ținea șubred să nu cadă... Din hoarna dărămată ieșea, când și când, un fir subțire de fum albicios, care, repede se irosea spre cerul înalt. Nimic nu mișca în jurul cantonului, — nici o vită și și nici o pasere nu tulburau tăcerea lui, — ci mai repede, părea o locuință părăsită...

Plimbările mele erau, adesea, lungi... Așteptam să iasă luna și numai atunci să mă reîntorc spre lagărul lărmurilor... Sau, în nopți

fără lună, rămâneam pe buturugă, cuprins de întunerec, și mângăiat de catifelată lui îmbrățișare, lăsând gândul să se întunece și el, ca într-o moarte trecătoare. În fața mea, cantonul părea un bolovan de întunerec și mai mare.

Într-o înopțare de acestea, privind cantonul, în care nu lucea nici o lumină, avui o tresărire. O umbră de om se apropie de ușa lui. Bătu: odată, de două ori, grăbit... Auzi hârșcăitul ușei putrede, — și umbra fu înghițită de umbra mai mare a cantonului. Nici o lumină nicăiri... Clipii des din pleoape, dar toate rămăneau aceleași... Aștepta... După un scurt timp, ușa se auzi din nou, — umbra eși, plecând repede pe drumul, care se revărsa în întunerec... Ce-ar putea fi?... și cugetând astfel, mă trezii șoptind vorbele... Dar abia avui timp gândul să se așeze, când o altă umbră, mai înaltă și mai grăbită se ivi la ușa cantonului. Bătu repede de câteva ori. Ușa iar hârșcăi putred și umbra se mistui din nou. Stătu o vreme, eși repede și se șterse în întunerec... Un fior ca de teamă nu se prelinsese pe spinare. Departe, abia lucea o geană de cer întunecat, iar în fundul pădurii, huhurezli începeau să-și cânte blestemele negre...

Peste câteva zile, pașii mei călcară acelaș drum. În ziua aceea îmi murise un soldat drag... Cu trei zile mai înainte era sănătos, trebăluia prin baracă, surzând de câteori treceam pe lângă el...

— „Ce faci tu, Profire?...” îl întrebam, punându-i mâna pe umăr. Supus, dar cu drag și căldură, se uită în ochii mei, și grația ca un copil:

— „Fac curățenie, să nu ne ajungă molima...”

Pe urmă, iar surădea, plecându-și ochii în pământ... Spre seară, ferbințele îl păli ca un trăsnet, veni la mine alt soldat și cu glas ușor repezit, îmi aduse vestea:

— „Soldatul Profir băigues în baracă...”

Ca un câine bătut, mă privi în ochi, iar două lacrimi bolovnoase i-se răstogoliră pe paele culcușului... Il ridicai de subțiori și chemai sanitarii... Il coborâra spre infirmerie. Prelingându-și încă odată privirea spre mine, păru că-mi zice: „Să ne vedem cu bine pe lumea cealaltă...” Peste două zile muri... Și acum, cu o amărăciune neputincioasă în suflet, mă îndrumam spre scorbura din pădure: să stau și să mă gândesc... Ce tulburi și cât de nevolnice sunt cugăfările noastre, când ele se încumetă spre neagra împărăție a neființei... Dar câtă amară duloșie te cutremură, când trebuie să spui că n'ai să mai vezi niciodată pe-un prieten iubit... Soarele se lăsa spre culmea domoală din fața mea, iar cantonul dormita, uitat, la cotitura drumului pustiu... La răstimpuri, venea în galop hurducat, vreo căruță militară, cu cai slabi și cu soldați având în mâni nuele lungi cu cari îi jăpăiau pe spinare.

În ziua aceea însă, ușa cantonului se deschise încet și o femeie se ivi. Naltă, slabă, cu ochii nepăsători, cu hainele sdrențoase, cu picioarele goale și pline de noroi, cu mâinele uscate și lungi, — femeia aceasta părea o aratare, prevestitoare de rău... Merse cățiva pași prin fața cantonului și culese câteva fărâme de surcele, răvășite prin

jur. De pe ușa deschisă, se iviră doi copii: desculți, murdari și aproape goi... Incepură să scâncească spre femeie... Femeea se opri din cules și fără să-i privească, îi ocări. Auzii limpede vorbele:

— „Intrați în casă, lua-v'ar dracu de potă!...”

Copiii nu ascultară. Atunci, femeia, răcni sec:

— „Cine pustia mi-a mai dat pe cap, și *copchill* iștia?!... Trăs-ni-m'ar sfânta Vineri, că i-am mai făcut!...”

Mai strănse câteva surcele și intră în casă, târâind pe copii de câte-o mână... Pe urmă ușa se închise iar și cantonul se pogori în tăcere... Seara se lăsa. După puțin, fumul subțire se ivi pe hearnă, respirându-se în văzduhul liniștit... Gândul lui Profir se pierdu, și el, pe calea fumului destrămat în înălțime... Și câteva clipe, văzui în înch'uirea mea înoptată, cele două umbre dintr'o altă seară, venind făinice spre ușa cantonului și bătând repede în ea... O amăreală, ca de pelin, ni se trezi în gură, și pe dată, se împrăstie peste întreaga mea filință... Prin urmare... Și tot atunci, în noaptea care venea, mi se păru că aud clar:

— „Fac curățenie, să nu ne ajungă molima...” Sărmane Profire!... Dragul meu prieten Profire!...

.....

— La popotă, în vara acela, văzui, aproape de mine, pe doi ofițeri, șoptindu-și cuvinte șuerate de patimă și întretăietate de închideri dintr'un ochi... Auzul mi se ascuți, cu puteri necunoscute. Simțeam glasul ofițerilor.

Zise pătimaș unul:

— „Mergem diseară?...”

Iar celălalt, cu ochi umezi de patimă, dând din cap, răspunse:

— „Mergem...”

Pe sub masă, își puneau, unul altuia, mâinile pe genunchi, strângându-se ștregărește și șoptindu-și:

— „Ești dat dracului!...” Un râs ușor încheia preludiul acesta...

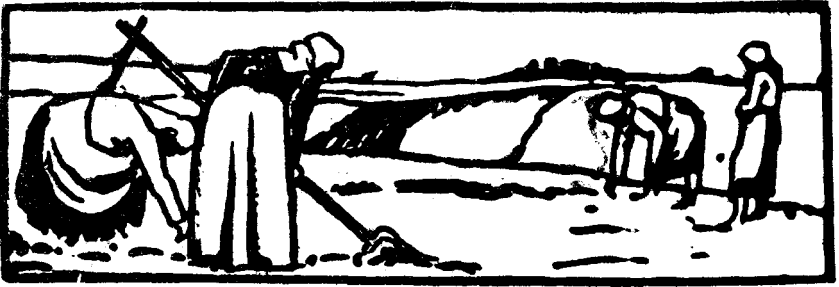
Aceiași amărăciune, de pelin, mi se srecura în carne...

Pe urmă, unul din ofițeri își chemă ordonanța, și tot pe șoptite, îi dădu o poruncă. Soldatul pieri câțva timp, — și se reîntoarse cu o pungă de hârtie, în care ofițerul puse rămășițele mesei lui... Celălalt ofițer adaose și el, rămășițele lui... Ordonanțe strănse punga. Ofițerul îi arătă cu mâna, vag, o direcție; soldatul dădu din cap, în semn că știe ce are de făcut: ca și altădată... — și arătă și el cu privirea, spre un loc pe care, acuma, îl știam și eu bine...

Privii din nou spre ofițerii, cărora le întârziase pe chip o umbră întunecată de zâmbet pătimaș, — și simțindu-mi capul greu, ca de plumb, îl lăsaî încet pe mână...

O tristeță de moarte, ca un pumnal otrăvit, îmi sfășia sufletul, cu neîndurare...

AL. LASCAROV MOLDOVAN

Pe marginea vremei*)

Una din erorile cele mai mari și mai păgubitoare ale economiei politice oficiale e negarea în bloc a doctrinei marxiste, critica deopotrivă de acerbă și de pătimasă a principiilor fundamentale ca și a concluziilor ei unilaterale și interesate. Apărătorii clasicismului burghez cad astfel în greșala în care a căzut Karl Marx însuși, situând pe teoreticianul materialismului istoric în afară de legile obișnuite ale minții omenеști într'o superbă, dar dușmănoasă izolare.

Karl Marx nu reprezintă în evoluția firească a valorilor intelectuale un accident sau o catastrofă. El nu este nici Dumnezeu roșu al socialiștilor, nici Luciferul întunecat al burghezimei timorate, și personalitatea sa oricât de puternică nu are nimic din aparițiunea apocaliptică a vreunui Messia, răsărit din împerecherea mistică a riturilor divine. Karl Marx este un produs de elită, genial chiar, dar normal, excesiv de normal, al timpului său, iar izvoarele doctrinei sale pornesc din intelectualismul eminent burghez al veacului al XIX-lea. *Revoluționarul* Marx reprezintă astfel o simplă verigă mai mult înlanțuită nesfârșit al evoluției spiritului omenesc și este un burghez; un gânditor și un învățat burghez, ca atâția alții, cu truda muncii sale adânc înrădăcinată în țarina ideologiilor premergătoare și cu exesele sale de cuvânt și de interpretare, modelate după tiparul sentimentalismului romantic al epocii.

Doctrina lui Karl Marx și Friedrich Engels trebuie judecată cu măsurorile curente, și așezată în cadrul obișnuit al topografiei minții omenеști; curățită de degradările — astăzi ridicole și stranii — ale unei mode perimate, și de violențele patimilor verbale, ea reprezintă o valoare reală — pe deasupra tuturor baricadelor — aparținând tezaurului ideologiei umane. Negarea ei pur și simplu este o nerozie,

*) *Alexandra Kollontay* : „Verge der Liebe“, (Căile dragostei) Berlin 1926.

interpretarea ei din ce în ce mai obiectivă și mai științifică, grație nollor mijloace de investigație și a experiențelor acumulate, o datorie, Surghiunul lui Karl Marx și a lui Friedrich Engels între granițele strâmte ale sterpei ure de clasă a durat prea mult. Depozitari ai scântei divine, care luminează și încălzește melancolla norolului pământesc, ei trebuiesc redați omeniei. Și reabilitarea lor umauă a început, fastuoasă și hotărâtă, sub privirea mirată, alurită a burtă-verzilor, cari nu mai pricep nimic, — pe pământul fericit al Italiei, de către Benito Mussolini, fiul ferarului Alessandro Mussolini din satul Dovia.

Atitudinea dușmanoasă adoptată de corifeii economiei politice oficiale fața de doctrină lui Karl Marx a împiedecat nu numai rodnică colaborare a nollor principii vreme de aproape o sută de ani, prelungind până în primele deceni ale veacului al XX lea dominațiunea trainică a ideologiei Revoluției Franceze, — ideologie din ce în ce mai seacă, mai artificială, mai verbală și mai reacționară, — dar a transformat marxismul prin izolarea ce la impus-o, dintr'o doctrină vie, evolutivă, dinamică într'o dogmă moartă, rigidă, statică, bună doar să satisfacă miopia intelectuală și misticiscul logaritimic a unei secte de sentimenteli iubitori de date statistice. Teoreticianul metodei dialectice și a materialismului istoric, discipolul ephesianului Hraclit și a württembergezului Hggel, a ajuns astăzi grație profesorilor de economie politică un fel de Bouddha tibetan, care după nevoie să incarnează în Dalai-Lame sfinte și răspândește din Lasse misterioase iradieri de ură și de nebulie; scrierile lui au devenit adevărate biblii sacrosante pe cuvintele și virgulele cărora se lupta sângeroase bătălii omucide și învățăturile sale au găsit în barbaria bolșevismului moscovit o complită și sălbatică realizare. Liberarea marxismului din cătușele deformante ale fanatismului sectar și primirea lui frățească în templul încăpător al geniului omenesc ar putea singură să pună capăt nenorocitei stări de lucruri. Altminterea răul va merge spre mai rău și consecințele sale nefaste sunt incalculabile.

Constrânse de disciplina neghloabă a sectei, emanațiunile geniale ale minței omenești isbucnesc în răsvrătiri tumultuoase și anarhice. Cuvântul viu, menit să aducă lumină, bucurie și pace, se degradează în sărăcia formulei stereotipe sau în nebulia mistică a ieroglifului misterios care împinge fantazia pe căile cele mai întortochiate ale speculațiunei deșarte. Sectă, în izolarea aerului ei viciat coresponde unui cazan, închis ermetic, în cari clocotesc alături de ritualele cele mai severe și de fanatismele cele mai pedante, elucubrațiunile criticismului talmudic, fantasmemele isteriilor ascetice, aberațiunile monstruoase a le exclusivismului intelectual. Nimic mai falș și mai deseserant de cât logica stearpă și rigidă a sectarului, care se mucește să destindă granițele strâmte a celor câteva șilogisme sacrosante în rigorismul concluziilor extreme de cât miserabila consecvență a fanaticului care își închipule că poate gândi o idee până în vibrațiunile ei cele mai îndepărtate. Odioasa trufie pământească, care mărginește infinitul și eternitatea la umilele sale mijloace de percepțiune și care scoboară misterul creațiunei la un simplu act de egotism antropomorf

ar trebui să fie cu totul străină doctrinei lui Karl Marx, a filosofului pentru care universul reprezintă o continuă și nesfârșită revelație.

Și totuși! Câte nerozii și câte crime nu s'au înfăptuit și nu se înfăptuiesc încă de cătră secta marxistă, în numele revoluționarismului rău înțeles al lui Karl Marx; câte observațiuni intelectuale, câte excese bolnăvicioase, câte nebunii trupești nu vor să-și găsească obârșia și îndrituirea în principiile lui. Intreaga uriașe Republică a Sovietelor Rusești, cu toate nenumăratele sale milioane de locuitori, cu complicata sa structură politică, economică și socială, este un monstruos sofism marxist, pe care, de sigur că Marx l'ar condamna în primul rând. De asemenea și cartea dnei Alexandra Kollontay: „Căile iubirei“.

Dna Alexandra Kollontay nu este prima venită în lumea bolșevică. Ea a ocupat în primii ani ai revoluției rusești postul de comisar al poporului la Asistența Socială și a reprezentat în ultimul timp Republica Sovietelor în Norvegia. Soția unui fost general din armata imperială, ea a intrat în vândurile bolșevicilor venind din păturile superioare ale burgheziei rusești. Tânără, cultă și... frumoasă, Alexandra Kollontay a convins mințile și a câștigat sufletele — în felul ei o loana d'Arc a bolșevismului — învingând acolo, unde argumentele erudite se dovedeau inoperabile, cu farmecul ei femeesc, cu aparițiunea grațioasă și parfumată a vestmăntelor ei elegante. În fața tinereții ei victorioase, meritele venerabilelor mătușe și bunice ale revoluției se destrămau în indiferența placidă a stimei convenționale, iar marinarii flotei dela Kronstadt — pretorianii armatei roșii — se deslănțuiau în adevărate accese de delir revoluționar. Erotism? Posibil! În tot cazul dna Kollontay este o propagandistă de mână întâia și o hierofantă recunoscută a ortodoxismului bolșevic. Scrierile sale științifice sau literare poartă pecetea dogmei oficiale. Ultima lucrare a dnei Kollontay constituie astfel un document important pentru judecarea mentalității bolșevice. Ea face parte din acel lung șir de încercări stranii și încăpățanate, care în artă ca și în literatură, în speculațiunile filosofice ca și în scrierile politice, în școală ca și în viața de toate zilele a adulților, a vrut și vrea să stabilească normele unor noi măsurători intelectuale, morale și estetice. Așa numitul „Prolet-kult“ — organizația oficială de concentrare, de control și de direcțiune a tuturor acestor încercări — reprezintă alături cu oficiul de propagandă poate cel mai costisitor serviciu al birocrăției bolșevice.

Exaltați de aparențele unei victorii, care nu a fost a lor decât de formă, sectarii marxiști din Rusia au hotărât să schimbe mentalitatea zecilor de milioane de oameni, ce sufer astăzi sub dominațiunea lor tiranică. Este apogeul cretinismului sectar acest efort uriaș, care pornind dela principiul lui Karl Marx asupra modificările hyperstructurii sociale și politice în funcția de transformările așezământului economic și a condițiunilor de producție, dispune astăzi pe bază de legi, de teroare și de propagandă schimbarea tuturor criteriilor ideologice.

Proletarul conștient și internațional al societăței vilitoare trebuie de voie, sau de nevoie să judece adevărul, să perceapă frumosul, să iubească chiar după decaloagele stricte ale unei severe mentalități de

clasă. Eternele legi ale firei, încheagă nesfârșita gama a calităților individuale, mințile sufletele, inimile oamenilor, cu inteligențele, cu pornirile și cu pasiunile lor nesfârșite, tot ce a reprezentat până astăzi farmecul și progresul și înțelesul neobositului sbucium pământesc, se suprimă și să cufunde în dezolațiunea monotonă a uniformizării colective. O lume tristă se desfașoară în fața ochilor nostru înspăimântați.

O lume din care frumoasa doamnă Alexandra Kollontay, a cărei imagine ne surâde prietenos, de pe copertă roșie a volumului, a suprimat iubirea, misterioasă beție a sufletului și minunata taină a inimii, înlocuind-o cu postulatele reci a unui sublim devotament anonim sau cu igiena unei sensualități indiferente. Eroina sa — o admirabilă „tovărășă” de altminterea, care se devotează operei partidului și instituțiilor politice, — iubește dacă de iubire mai poate fi vorbă, după cum mănâncă, pe apucate și cu cine îi lese în cal. Cu soldatul roșu venit într-o permisie de 24 de ceasuri ca și cu soțul mai tânăr al mamei sale „adorate”. Pentru dânsa, care s'a desrobît de preceptele moralei tradiționale, actul este atât de simplu, de natural și de indiferent în cât durerea supărată a mamei o surprinde neînțelegătoare. „De ce ar fi mai rău cu „el” decât cu altul, când amândoi sunt tot atât de buni tovarăși?” se întreabă naiva Jènia. Și răspunsul care se desfunde din înțelesul nuvelei îi dă dreptate încununând-o cu aureola mistică a celor cari deschid noile căi ale iubirii.

E calea care urmarită mai departe ajunge firesc la incest. Vor avea sectarii bolșevici curajul să tragă și aceasta supremă concluzie? În tot cazul Karl Marx învățatul burghez, care facea să domnească încasă sa regulele celei mai stricte discipline patriarhale, ar fi interzis fetelor sale citirea operei dnei Alexandu Kollontay. Până și Friedrich Engels, care la 70 de ani ajunge pățimaș de soția lui Karl Kautsky și o răpea romantic, ar fi repudiat-o cu indignarea violentă a sentimentului.

N. LUPU-KOSTAKI

Politica externă a Italiei

— Discursul dlui Mussolini din Senatul italian. Italia și pactul dela Locarno. Rolul Italiei în politica Europei. La ce se reduce imperialismul italian —

Primul ministru italian, dl. Mussolini, este obligat a lua foarte adeseori cuvântul pentru a preciza punctul său de vedere în politica generală italiană și pentru a pune la punct anumite chestiuni în care vederile sale sunt denaturate, fie de prietenii prea zeloși, fie de adversarii săi, adversarii fascismului.

Cu orice prilej însă, cuvântul dlui Mussolini, înaripat, energic, dar incisiv, clarifică aspectele vieții politice italiene, căreia îi deschide, de fiecare dată, noi perspective de viitor.

Așa a fost și zilele trecute cu prilejul desbaterilor care au avut loc în Senatul italian despre politica externă italiană. Ducele a luat cuvântul fără să fie anunțat, determinat de necesitatea de a pune la punct coniecturile, dușmănoase sau greșite, care se fac dela o vreme, în jurul așa zisului imperialism italian.

— „Se face Italiei un capăt de acuzație — a spus dl Mussolini — pentru imperialismul de care este marcată politica ei. Dar imperialismul italian nu este altceva decât reînvierea conștiinței italiene și a sentimentului demnității sale. El este condițiunea de existență pentru națiunea italiană, pentru națiunea noastră, care, ca atare, și-a anunțat cam târziu prezența pe arena politică a lumii. Când un popor, se prezintă așa ca noi, pe arena politicei mondiale, atunci când toate popoarele celelalte și-au croit fiecare sfera lor de interese și de posesiuni, — este natural ca cei veniți mai târziu, conștienți de valoarea, de forța și de dreptul lor, să își ceară partea lor de soare, partea lor de drepturi, alături de ceilalți.”

Cam în felul acesta a explicat dl Mussolini, imperialismul italian, și nu este decât drept ca în socotelile și împărțelile care s'au făcut în ultimele decenii fără de Italia — care era slabă și nu putea avea

nici un cuvânt — Italia de astăzi puternică și conștientă de valoarea ei, să-și spună cu hotărâre cuvântul său și să-și ceară cu legitimitatea pe care o conferă conștiința forței, — drepturile sale legitime. „Căci, continuă să explice dl. Mussolini, nu trebuie pierdute din vedere imensale progrese făcute de Italia dela aparițiunea fascismului, cum sunt: consolidarea posesiunii Dodecanezului, întărirea în regiunea Djarobub și câștigul moral pentru viitorul politicei italiene rezultat din alianțele pe care le-am încheiat cu Iugoslavia și cu Cehoslovacia.”

Pozițiunea de mare putere a Italiei s'a consolidat fără nici o puțință de echivoc și rolul ei în politica internațională a Europei este astăzi recunoscut ca precumpănitor. Ca dovadă dl. Mossolini aduce constatarea că fără concursul și garanția Italiei, nu s'ar fi putut nici înfăptui, nici încheia pactul dela Locarno. Căci hotărârea la care au ajuns Franța și Germania de a trăi în pace, ar fi rămas un simplu deziderat fără de garanția morală și materială a Angliei și a Italiei.

„S'au spus și s'au scris foarte multe — precizează dl Mussolini — asupra pactului dela Lucarno; s'a vorbit de spiritul pacific de care el este îmbibat; spirit real și care este intru totul lăudabil. Nu trebuie însă scăpată din vedere constatarea că dela încheierea tratatului germano-sovietic dela Berlin, *vestitul spirit pașnic dela Locarno s'a cam tulburat.*”

Această stare de fapt face ca Italia să vegheze cu o îndoită atențiune la desfășurarea evenimentelor politice din întreaga Europa și în special ale acelor din Europa centrală.

În aceiași ordine de idei trebuiesc așezate și declarațiunile de acum câteva luni ale primului ministru italian cu privire la granița italo-austriacă, la Brennero. Declarațiunile de atunci, motivate de provocătorul discurs al primului ministru al Bavariei, au avut efectul de a atrage atenția guvernului dela Berlin asupra pericolelor care ar decurge dintr'o politică de aventură care ar urmări unirea Austriei la Germania, în contra voinței și intereselor marilor puteri europene.

„Revenind la chestiunea Brennerului — adaogă dl Mussolini — Italia nu poate avea nici un motiv de neliniște în această chestiune, atâta vreme cât Brennerul va fi la granița italo-austriacă, căci Italia este ea singură în stare să o apere în ori și ce eventualitate. Noi nu putem cere în această chestiune nici un fel de garanții Germaniei, căci aceasta ar însemna din partea Italiei, recunoașterea împlicată a pretențiunilor contestate de noi și de aliații noștrii, pretinsei legitimități a unirei austro-germane.”

Primul ministru italian a ținut să repete și cu acest prilej principiile pașnice de care este animat guvernul fascist, care nu se gândește nici o clipă să tulbure pacea lumii, „dar — spune dl Mussolini — a voi pacea, nu înseamnă din partea noastră dezarmarea, atunci când toate celelalte state sunt armate sau se înarmează. Aceasta nu ar însemna decât sinuciderea noastră.”

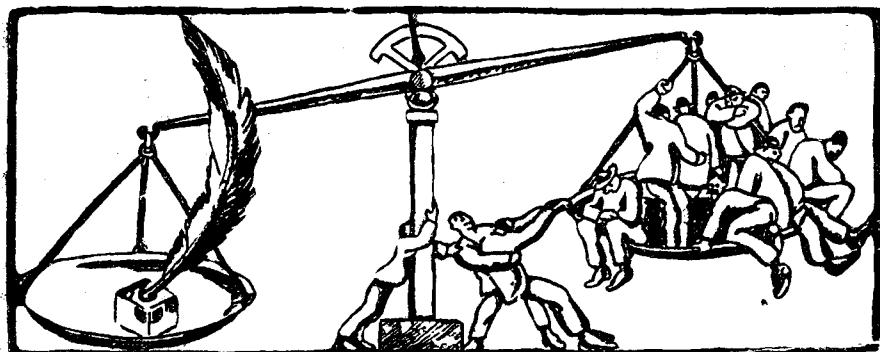
Politica italiană trebuie să fie și este, o politică de pacificațiune dusă cu demnitate și călăuzită de conștiința forței și a intereselor italiene.

„Căci — închee dl Mussolini — și Italia trebuie să-și aibă locul ei în lume și aceasta trebuie să se împlinească cu siguranță și cât de curând. Sunt ferm convins că și statele care au dus alături de noi marele război s'au încredințat de această necesitate. *In orice caz, țin ca să afirm, că nimeni nu va mai primi nimic până ce nu se va fi dat Italiei ceea ce li se cuvine.*”

Declarațiunile șefului guvernului italian vor lămurii spiritele asupra loialității politice externe italiene care nu urmărește țeluri ascunse imperialiste și care nu'și cere decât legitimul său de drept la soare, alături de celelalte mari puteri, care vor trebui să înțeleagă că drepturile Italiei ca mare putere sunt legitimate de forța sa și de rolul pe care îl va juca de acum înainte, în politica Europei.

În această lumină avantajele unei aproprieri româno-italiene se impun ca o necesitate politică atât pentru noi cât și pentru Italia și eventualitatea discutării unei alianțe italo-române, în genul alianței Italiei cu Iugoslavia și cu Cehoslovacia, apare ca o necesitate care nu are nici o nevoie de argumentare.

I. PALEOLOGU

Săptămâna literară

Note în jurul crizei intelectualității

**Fericitul d. Mihalache Dragomirescu — Opera dlui prof. C. Rădulescu-Motru în evoluția culturii românești — Reabilitarea lui Axentie Severu — O lecție de bun regionalism ...
Și încă una**

Din ce în ce mai insistente devin îngrijorările de pretutindenea față de soarta intelectualității. E în această surdă agitație ceva din sensibilitatea codrului în preajma furtunii, încă departe. Se pare că lumea europeană, după abia câteva decenii de experimentare a votului universal, se trezește brusc rătăcită într'un domeniu, unde n'ar fi dorit să ajungă. Se pare că intelectualitatea europeană, copleșită acum după marele războiu, de năvala celor mulți, a început să se simtă sufocată în aerul greu de ignoranță și îngust materialism. Dar se mai pare că intelectualitatea ajunsă la secătuire a apusului european își caută îngrășământ de reconfortare în intelectualitatea popoarelor cari se ridică, pline de sevă, din noua împărțire a Europei.

Insistența cu care se vorbește despre apropiata pleire a intelectualității europene are diferite aspecte. Nemți o prevăd teoretic. Secătuirea forțelor intelectuale ale Europei se poate demonstra ce o teoremă. În această privință, Spengler n'a fost un profet, ci un matematician. Francezii par mai puțin închinați să accepte teoria secătuirii, dar par mai îngrijați de starea de acum a intelectuali-

tăței și, simplu, caută remediul în acea „Federație a unimilor intelectuale“, în fruntea căreia ei cei dintâi s'au pus. Ungurii, ca și cehoslovacii de altcund, nu sînt atît de preocupați de ceea ce ar fi propriu zis criza a intelectualității, cît văd în orice acțiune de colaborare internațională un mijloc de a-și creia relațiuni cu anumite scopuri politice imediate. Noi privim chestiunea sceptic, dacă nu o facem cu ștregăria copiilor, cari se distrează pe socotiala lucrurilor serioase. În fața durerii profesorului, care e împiedecat cu sbierete animalice sau cu sgomote de copită umană de a-și ține prelegerea, ridicăm pur și simplu din umere. Parlamentarul agramat și demagog, care a reușit în alegeri trântind un intelectual moderat în critici și serios în revendicării, adună spectatori în tribune. Intelectualitatea noastră, care în genere la atîta se rezumă, se distrează.

Puține sînt la noi cazurile de serioasă îngrijorare de soarta intelectualității. E și drept însă că nici nu avem motivele grave ale apusenilor. În general vorbind, intelectualitatea românească nu se referă la permanenta preocupări de ordin cerebral, ci la titlul conferit de o diplomă și la situația pe care fiecare posesor de astfel de titluri „in teletuale“ și-o poate face în societate. Criza intelectualității românești este deci o criză născută din însăși absența preocupărilor intelectuale, la cei ce ar fi chemați să alcătuiască intelectualitatea românească în complexul ei.

Cele câteva personalități de mare intelectualitate și cele câteva înmănușieri de veritabili intelectuali, stau în afară de viața noastră publică. Incercările făcute la noi pentru interesarea intelectualității românești la o mișcare de cooperare internă au rămas fără ecou. Cine a dat cuvenită atenție apelurilor lansate de grupul de la simptomatic de repede dispăruta „Săptămână a muncii intelectuale“? Se va zice că d. Camil Petrescu, prea tînăr, nu prezenta destulă autoritate. Desigur d. Camil Petrescu nu este d. Gociaș spre exemplu; dar nici d. Cociăș, „intelectualul“ care o viață întreagă n'a făcut altceva decît să patroneze consiliul de administrație, nu ar fi în stare să fie ceea ce a dovedit că este d. Camil Petrescu: slujitorul unei idei în afară de profit bănesc. Ori, ceea ce se propovăduia la „Săptămâna muncii intelectuale“ era o idee, cu deosebire utilă intelectualității românești. Din nefericire a servit-o d. Camil Petrescu, și n'a reușit. Dacă o servia d. Cociăș, și o prezida din fotoliul unei somptuase societăți, alta i-ar fi fost soarta; dar și alta îi era astăzi înfățișarea.

În „Cetatea literară“ (No. 7—8 pe Mai) d. Camil Petrescu reia ideea unirii asociațiilor profesioniștilor intelectuali și o servește cu justificată încredere, d-lor general Averescu și Octavian Goga ca o soluție pentru restaurarea ravagiilor cauzate de experiența votului universal la noi. Și anume, dsa vede în Parlamentele noastre o instituție incapabilă să soluționeze just numeroasele probleme de stat. Această lipsă organică a Parlamentul ar putea fi împlinită de un consiliu tehnic, dat de uniunea asociațiilor profesioniștilor intelectuali, consiliu care ar putea pregăti, după studii serioase, temeinice

legi, și care ar fi astfel o pavăză sigură împotriva repetatelor erori ale Parlamentelor noastre.

Ideea dlui Camil Petrescu îmbrățișă un mare adevăr și desleagă principial o grea problemă. Numai că dsa merge puțin cam repede și trece prea ușor peste amănuntele punerii ei în practică. Asociațiunile profesionișilor noștri intelectuali știm destul de bine ce sînt. Simple firme, în cele mai multe cazuri, sau simple parodii de organizare profesională, asociațiunile noastre de această natură n'au dat până acum nimic care să le îndrituiască la a revendica greaua sarcină a legiferării, în mai bune condiții decât Parlamentul. Aceiași oameni, pe cari îi vedem la conducerea ziselor asociațiuni profesionale, îi găsim și în comisile Camerii, și în noul consiliu legislativ. Ar fi deci să perpetuăm vechi mentalități în casa nouă a consiliului tehnic, rezultat din colaborarea asociațiunilor profesionale intelectuale, așa cum le avem astăzi.

Aceasta nu înseamnă că ideea dlui Camil Petrescu nu e realizabilă. Din potrivă. E necesar însă ca prin străduințele tuturor intelectualilor luminați să trezim intelectualitatea noastră din letargia în care trăiește. De aici trebuie să înceapă rolul cooperăției intelectuale de la noi și nu dela ceea ce ea va putea da mai târziu, ca rod al unei intelectualități deplin conștientă de sine.

Când această operă va fi desăvârșit realizată, ne vor putea pasiona și pentru ideea cooperăției intelectuale internaționale, căreia „Ideea Europeană“ îi consacră, în ultimul său număr, două pagini pline. Articolul dlui Karl Anton Rohan, publicat în fruntea acestor pagini, ni-o spune indetul aceasta. Fără conștiințe intelectuale naționale, cooperăția intelectuală internațională nu poate ființa. Dar e și o chestiune de orgoliu, în a nu ne prezenta la foloasele programului publicat de „Federația uniunilor intelectuale“, atât de bogat în conținut, fără a putea oferi deocamdată nimic în schimb.

* * *

În mijlocul acestor preocupări de înfrigurată tendință spre o renaștere a intelectualității românești, d. Mihalache Dragomirescu scarpină senin, superb, vechi teme scumpe dsale. În „Ritmul Vremii“ (An. II. N. 4) dsa bâzâie aceleaș ridicole afirmații, cunoscutе și răsufiate pe tema stoarsă până la secăturie a „Clasicismului Poeziei (cu P. mare) Române“.

Iată un specimen din cea mai proaspătă descoperire a celebrului estet și critic literar :

„Întăiul fapt e că în literatura noastră se găsesc puțini genii dar multe capodopere. Aceasta înseamnă că genialitatea creatoare nu se concentrează în cîțiva indivizi, ci este difuză în sânul neamului, formând, ca să zic așa, o trăsătură a spiritului său, care-l face să cînte cum cîntă pasărea, *vorba poetului*. Astfel, poporul român, înainte de a ajunge la cultură, a produs câteva opere poetice poporane. *care în fruntea poeziei de acest fel*. Ceva mai mult. Trecute prin geniul este-

tic al lui *Alexandri, ele s'au ridicat la rangul de capodopere ale literaturii universale*“.

Desigur, d. Mihalache Dragomirescu este un fericit. În „Ritmul vremii“ dsa nu simte svâcnind decât genialitatea creatoare care se difuzează în sânul neamului pentru a ridica la rangul de capodopere producția poetică poporană dinainte de a fi ajuns poporul român la cultură.

Ferice de dsa!..

* * *

În „Viața Românească“ (An. XVIII. No. 4.) d. Ioan Petrovici, subtilul literat și distinsul profesor de filosofie dela Universitatea din Iași, publică un valoros studiu asupra operei filosofice a dlui prof. C. Rădulescu-Motru și a rolului pe care această operă l'a desfășurat în dezvoltarea culturii românești. Găsim în acest studiu, care nu îmbrățișează decât parțial opera filosofică a dlui Rădulescu-Motru, admirabil precizate două dintre cele mai importante momente ale istoriei noastre culturale. Primul, momentul de înfiripare a unei culturi propriu zise, dominat de spiritul critic, metodic și clar al lui Maiorescu. Cel de-al doilea, reprezentând trecerea acestei culturi din faza de pregătire și selecționare a valorilor în aceea de îmbogățire, de adunare și prelucrare a materialului cultural, și-a găsit în profesorul de filosofie dela Universitatea din București un slujitor conștiincios și un îndrumător luminat. Opera dlui prof. C. Rădulescu-Motru, fără a fi o operă de creație — și nu putea fi, pentru că însușirile autorului ei se reclamau de mediul nostru cultural în altă direcție. — desvăluie un rar spirit științific, o conștiincioasă metodă de gândire și o originalitate subtilă în discernerea temelor filosofice ale culturai mondiale. În aceasta, faza de tranziție spre era de creație a culturai românești a avut un prețios îndreptariu.

În acelaș număr se publică începutul unei lucrări postume a regretatului Matei B. Cantacuzino, „Viața, Dreptul, Libertatea“, despre care ne vom ocupa pe larg după apariția lui integrală; note critice, eseuri, poezii semnate de D. I. Suchianu, Paul Zarifopol, Mihail D. Ralea, Lucian Blaga, Demonstene Botez, Al. A. Philippide, și sfârșitul unei bune nuvele a lui Gib. I. Mihăiescu: „*La Grandiflora*“, completează conținutul revistei, alături de juste recenzii și instructive însemnări literare.

* * *

D. Virgil Șotropa se ridică în „Transilvania“ (An. 57, No. 4) împotriva nedreptățirii lui Axente Severu și încearcă să-i restabilească memoria la locul convenit în istorie. În adevăr, când se vorbește despre marile evenimente dela 1848, se amintește în mod curent numai despre Avram Iancu. Energicul prefect și îndrăznețul comandant al gloatelor

de moți e dat uitărei. Axente Severu abia dacă e amintit în manualele de istorie, iar în tratate rolul lui este îndeobște secundar. Cu toate acestea a fost o vreme când, în conștiința poporului românesc din Ardeal, Iancu era nedespărjit de Axente. În baladele populare, în cari s'au cântat vitejile dela 1848, Axentie este pretutindenea unde se vorbește de Iancu.

D. Șotropa, răscolind amintiri din trecut, încearcă să reabiliteze pe uitatul erou, eclipsat în lungul anilor de memoria lui Iancu. Dsa are desigur toată dreptatea în cele ce susține. Faptele sunt pentru Axente Severu; dar va isbuti oare d. Șotropa să răstoarne sentința, care s'a pronunțat, fără apel?

În cuprinsul aceleiași coperte, d. prof. Bogdan-Duică publică un document de o netăgăduită valoare pentru explicarea ultimelor zile ale lui Iancu. E vorba de o cuvântare, ținută de Axentie Severu la 14/26 Septembrie 1872, cu prilejul părăstasului de 24 de ani dela moartea lui Avram Iancu, și publicată în No. 13 din 1873 al „Gazetei Transilvaniei”. În această cuvântare, Axentie Severu, explicând cauzele morții premature a lui Iancu, găsește aceste cauze în „neînțelegerea dintre noi”, și în „decadența morală a poporului nostru”. Cearta confesională dintre mitropolitul Șulufiu și mitropolitul Șaguna a lăsat poporul fără conducători, tocmai atunci când trebuiau culese roadele sacrificiilor făcute în revoluție. Acest lucru l'a amărât profund pe Iancu și l'a târât în patima beției, care l-a grăbit moartea. Iancu însă n'a fost nicio clipă nebun. Axentie Severu desminte această versiune cu toată țaria.

Revista se încheie cu pioase pagini pentru preamărirea faptelor lui Vasile Stroiescu, mecenatele basarabean de curând dispărut dintre noi, care în vremuri grele a adus aici un neprețuit sprijin de bani și de bune sfaturi.

* * *

„Arhivele Olteniei” (An V, Nr. 24) continuă, în admirabile condiții tehnice și cu serioasă metodă, să pună în valoare trecutul istoric al acestui colț de țară românească. E în activitatea acestei reviste un regionalism sănătos, care ar trebui să fie de exemplu și altora. În Ardealul acesta, unde se face abuz de orgoliu provincial și unde regionalismul politic este singura justificare de existență a unora, o revistă de serioase preocupări regionale, cu rădăcini în trecutul atât de bogat în fapte, precum este revista craioveană, nu avem. Nu avem, și e păcat, căci ni se iroseasc forțele în agitații sterile sau în preocupări, căci nu cadrează cu realitatea istorică a vremilor noastre.

* * *

Acelaș bun regionalism, mai puțin științific și ceva mai mult literar, desprindem din paginile revistei „Gândul Neamului” (Chișinău,

An VI, Nr. 22—23) E acolo o conștiință provincială, care se simte bize îndrumată, atât din studiile consacrate marilor personalități culturale basarabene, sau din paginile de evidențiere ale frumseșilor naturale de dincolo de Prut, cât și din grija celor grupați în jurul acestei reviste de a demasca la timp, fără ură și fără generalizări, penetrația falsilor purtători de falsă cultură românească din vechiul regat.

Și acest lucru face cu deosebire cinste revistei, care se dovedește animată de un așa de curat spirit de discernământ întru deosebirea celor bune de cele rele și întru păstrarea unui just echilibru moral între ceea ce poate da efortul cultural al unei provincii și ceea ce trebuie să-și însușiască ea din producție culturală a întregului neam.

D. I. CUCU

Problema minoritară și alegerile

De o vreme încoace, se face mare vâlvă în jurul pactului electoral al guvernului cu minoritarii. Se invoă argumente „sdrobitoare,” se scriu fulminante articole patriotice ce joacă în cele mai strălucitoare colori ale curcubeului românesc, se rostesc vorbe grele, ca și cum țara românească ar fi ajuns la mezat...

Firește inviniirile de felul acesta nu pot fi considerate nici ca sincere, nici ca serioase. Ele vin din partea unora cari au comis similare „crime” de „trădare de neam,” mult înainte de ventrea partidului poporului la putere.

Punctele dela Alba-Iulia de pildă, născute dintr'o mentalitate streină de a noastră, și pe care „sufletul românesc nu le va ratifica niciodată” — cum scrie foarte bine amicul I. Tolan la „Cuvântul” — puse în aplicare, ar transforma Ardealul nostru într'o hibridă Elveție dorită numai de evreo-maghiarul Oszkár Jászi, educatorul politic al multor intelectuali dela noi cu pretenție de europeni, — în care minoritarii rămânând nesupărați în posesiunea tuturor acele instituțiuni-fortărețe create în trecut contra locuitorilor de baștină ai acestui pământ, ar continua să încalce ceiace ar trebui să fie al nostru, ceiace încă n'am cucerit, dar va trebui să cucerim.

Deasemenea, nu putem admite nici partidului liberal dreptul de critică cu privire la această chestiune.

Acest partid a rezolvat chestiunile ardelenesti totdeauna în cea mai complectă necunoștință de cauză. A fost neîndurat față de minoritari pentruca îndată ce interesele i-au cerut, să tragă o linie dreaptă și apăsată peste întreaga lui „operă” de rezolvire a problemei minoritare și în prezinta alegerilor comunale, să declare că trecutul „anti-minoritar” a fost o greșală ce nu se va mai repeta... Și, se înfăptuise o frăție atât de dulce între d. Ugron și liberali, încât cel dintâiu s'a văzut silit să-și dea dimisia din fruntea partidului maghiar îndată după venirea partidului poporului dela putere...

Să lăsăm deci „criticile” partidelor supărate că li s'a zădărnicit planul de a încheia ele „criminalul” pact electoral și să fim convinși că după ce actualul guvern se va retrage și pacturile vor fi încheiate

cu alții, va trece întreaga „primejdie“ ce amenință astăzi țara... În coloanele ziarelor care strigă: trădare! aceleaș pacturi se vor transforma — cu siguranță — în patriotice. Ce vrei, argumente pro și contra se găsesc din abundență și coloanele ziarelor trebuiesc hrănite zilnic cu articole ce trăesc o veșnicie de 24 ore...

Rămâne deci stabilit, că alarma ziarelor cuprinse de o falsă îngrijorare este de ocazie și argumentele contra pactului cu minoritarii din partea celor care au inaugurat frăția cu el, sunt invocate numai pentru influențarea vulgului electoral, a „prostimei“, cum ar zice unii democrați sadea, tip ardelenesc.

* * *

De altă parte însă nu putem tăgădui că pactul cu minoritarii ne-a rezervat și surprize neplăcute. Partidul maghiar, căruia i s'a lăsat mână liberă să-și aleagă candidații, a dăruit parlamentului Țării românești o serie de democrați cu pistrui, aventurieri fără idealuri și fără țară, grăbiți să profite de orice moment.

Răspunderea alegerii unor „reprezentanți ai sufletului maghiar“ ca d. Szele Béla de pildă, cade întreagă în sarcina partidului maghiar. Va înțelege și el că cei ce în trecut au avut lipsa de cavalerism să insulte populația românească din Ardeal și armata regelui Ferdinand, nu vor putea lua cuvântul în templul politic al națiunii românești și d. Bethlen ar face bine să-l convingă de pe acum, în interesul ungarilor de aici, să renunțe la mandatul de deputat într'o țară pe care n'o iubesc, dar în urma căreia ar vrea să profite.

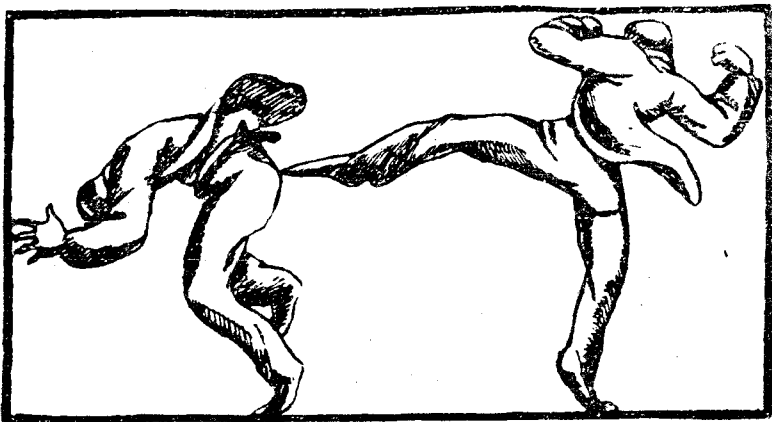
* * *

Ca încheiere constatăm ca la alegeri, instigatoride reacredință, cu scopul de a compromite ideea participării masselor ungurești la viața politică a României mari, s'au dat la o serie de acte demne de niste simbriași ai Budapestei.

S'au rostit cuvinte ce zgândăresc rane vechi, steagul unguresc a fost întrebuițat pe alocuri ca manifestație contra celui românesc, chipurile: detronat, etc, dovedindu-se că statul român are încă destul dușmani între minoritarii din Ardeal. Toate acestea însă sunt — sperăm — simptome trecătoare. Populația minoritară, de-odată cu înțelegerea sufletului și țării românești, va pricepe că ideea prieteniei între cele două popoare nu trebuie compromisă, și profitorii de ocazie ce stau în calea ei, trebuiesc înlăturați fără zăbavă.

Deocamdată însă, numai puțini intelectuali unguri sunt pregătiți pentru epoca despre care am vorbit în trecut...

CORNELIU I. CODARCEA

INSEMNĂRI

Leon Donici mort. — Cetitorii „Țării Noastre” l’au cunoscut pe scriitorul Donici din scrisorile cele trimise revistei acesteia din Paris informându-ne amănunțit și priceput despre mișcarea sovietică în streinătate și a emigrației rusești în Franța. A murit în floarea vârstei bărbătești — la 40 de ani. O boală de plămâni l’a răpus definitiv, după ce izbutise să se vindică pentru o scurtă vreme. Prin Septembrie 1924 trecea prin Cluj îndreptându-se din Chișinăul său natal spre capitala Franței. Voia să vadă Transilvania, măcar din fuga trenului, ca să aibă o imagine corectă despre ea.

Donici rămâne intelectualul cel mai reprezentativ al basarabeanului. Talent profund creator, suflet turmentat de delicia artei desăvârșite — a izbutit să dea în românește lucruri ce rămân definitiv în literatura română. Prin el se face afluența sufletului basarabean în sufletul unitar al românismului. Cei ce au putut face cunoștință cu el din ce a publicat în „Viața Românească”, în „Gândirea” în „Fiacră”, își pot face o idee de puterea lui de scriitor și pe cine pierde România culturală perzându-l pe el.

Se vorbește că Donici a murit de sărăcie. Suntem dispuși să credem că da. Inuși d. Octavian Goga actualul ministru de interne a spus într’un cerc de prieteni că moartea lui Donici va costa statul român, cât nu l’a costat viața lui. Ceea ce înseamnă, că dacă aducerea rămășițelor lor de la Paris în Basarabia va costa aproape două sute de mii de lei, — talentul lui n’a „prejudiciat” statul nici măcar cu atâta.

Trăia în Paris, făcând o luptă acerbă revendicatorilor sovietici ai Basarabiei, nu cum trăesc propagandiștii oficiali, propagandiștii figuranți nepricepași nici în replică, nici în fondul chestiunii, și neavând pasiunea unui adevăr scump. Lupta, câștigându-și viața, cu scrisul lui.

N’a avut fericirea ca acum, când statul român e condus de intelectualii autentici, cari formează actualul guvern, să trăiască pentru ca ajutat, pe merit și pe dreptate de miniștrii cari i-au putut fi amici să-și ducă la triumf activitatea de bun român.

Leon Donici lasă în urma lui regrete unanime. A aparținut nației, nu partidelor politice, cum îndrăznise un zia-

rist din cei dela „Aurora” de la București să afirme din necugetare.

A fost un agent de propagandă, cum vor cei săraci cu mîntea să-l arate, ci un luptător: una e să afirmi un adevăr care e al tău, și altceva e să propagi „idei” care-ți sunt streine. Pentru noi însemnătatea lui Donici e dublă: a fost și a rămas scriitor român, a fost dar a rămas simbol, al unirii sufletului Basarabiei cu sufletul României întregi.

Iarăși „pertractări.” — Convins de titlurile gogonate ale „Patriei”, prin care se căuta să se infățișeze drept „un strălucit succes” ceea ce fusese o zdrobitoare înfrângere în alegeri, dl Maniu a placat la București cu traista plină de bune nădejdi. „Invingătorul” își caută roadele biruinței unde poate, în saloanele dlui Al. Constantinescu sau în camera de hotel a dlui Mihailache. Cel puțin așa ceva se spune în presa independentă și, firește, bine informată, a antreprenorilor de democrație de pe strada Sărindar.

În adevăr dl Maniu „pertractează.” Șiret ca totdeauna, dsa vrea să tragă pe sfoară și pe liberali, și pe țărăniști; dar mai cu seamă vrea să tragă pe sfoară pe dl Iorga. Pentru aceasta a inventat pertractările cu țărăniștii, — cu cari, în treacănt fie zis, partidul național este iremediabil indușmănit, încă din alegeri. D. Iorga, angajat în aceste pertractări se va găsi la un moment dat în divergență de opinii cu comitetul executiv ardelean al partidului național — observați nuanța: nu cu dl Maniu — și va trebui să a-leagă între țărăniști și între cu cutoz cu tot bagajul în partidul liberal.

În această abilitate întindere de sfori recunoaștem abilitatea fostului ministru de agricultură în cabinetul liberal recent. Dl Maniu nu ar fi fost capabil să ticluiască așa ceva. Intre-

barea e însă, ce interese au liberalii să frângă partidul național, izolând pe dl Iorga de dl Maniu? Oare țin așa de mult liberalii la fuzinarea lor cu partidul național, sau se folosesc numai de faptul că dl Maniu o dorește și „lucrează” cum le convine?

O răsplată cuvenită. — Comisiunea pentru decernarea marilor premii naționale de literatură a acordat premiul de proză al acestui an, dlui Ion Gorun. E un act de justă apreciere a valorilor noastre literare, care face cinste comisiunii, pentru că aceste premii n’au fost create pentru a consacra talente tinere, ci pentru a încununa o activitate literară îndelung încercată.

În anii trecuți, premiul de proză s’a acordat dlilor Mihail Sadoveanu și Ion Al. Brătescu Voinești. Premiul de proză pe 1925 a rămas neadjudecat. Se vorbea atunci de premiarea lui Slavici, dar pentru că persoana marelui prozator dăduse naștere unei prea pătimase discuții-atitudinea lui Slavici din timpul războiului nostru pentru neatarnare nefiind încă uitată — comisia a renunțat la această idee și Slavici a murit nespremiat.

Din generația de prozatori ajunși la deplină maturitate literară, cel mai indicat să i se atribuie premiul ministerului artelor era dl Ion Gorun. Literat de rasă, cu o activitate bogată în trecut, dl Ion Gorun a dat literaturii românești pagini cari vor rămâne veșnic noi, veșnic tinere. De la primul volum de proză, publicat acum 25 de ani, până la proza pe care și acum o răspândește cu o rară generozitate, dași demult trecut-a hotarul tinereții, d. Ion Gorun a dovedit un talent puternic, în realizări, atent și senzibil la înfățișările diverse ale vieții. Prin opera sa, care înseamnă peste 10 volume de

versuri, proză și critică, alături de numeroase pagini răspândite în mai toate revistelor vremii, d. Ion Gorun se indica pentru marele premiu al ministerului artelor.

Iată pentru ce hotărîrea comisiunii de premiere este salutată cu unanime aprobări.

Statulle iredenței. — Cu prilejul aniversării tratatului de pace dela Trianon, elevii și elevele maghiare din Budapesta, precum și studeștimea universitară maghiară s'a adunat ca în fiecare an, în fața statuilor iredenței aflătoare în Piața Libertății din capitala Ungariei, ca să-și înnoiască jurământul de fidelitate în fața idoliilor de piatră al patriei maghiare milenare, una și nedespărțită.

În timp ce contele Bethlen a luat din nou drumul Genevei spre a cerși acolo scutirea Ungariei de controlul financiar al marilor puteri, miniștri făcând parte din cabinetul cântărețului durerilor maghiare în acel oraș îndepărtat al Elveției, rostesc incendiare cuvântări, supralicitând în „patriotism“ chiar și pe oratorii societăților secrete și iredențiște.

Ungaria a rămas tot cea veche. Aceasta țară mică și încăpăținată, care a putut fi înfrântă pe câmpul de luptă, n'a renunțat la orgoliul ei de odinioară.

De dragul măririi apuse nu se oprește să uneltească împotriva vecinilor, să falsifice istoria și... franciși merge înainte spre un glorios și mândru dezastru.

Este doar țara octogenavului Aponyi...

Naționalism și democrație. „Adevărul“, ca întotdeauna incurcă lucrurile. Spune de pilda : guvernul actual e un guvern oligarhic. Ca să guverneze trebuie să aibă — dar nu are — consimțământul poporului. Neavând consimțământul poporului e împotriva lui Fiind împotriva poporului e anti-

național. Ca să guverneze în ciuda voinței naționale a poporului, guvernul face alianțele antinaționale cu minoritățile. Deci guvernul pe lângă că este oligarhic, antidemocratic și antinațional, devine în structura acestei logici, guvern al minorităților, al străinilor, este prin urmare guvern antiromănesc.

De la început și până la sfârșit, observi înșiruirea zdrențelor ignoranței patentate. Altfel spus : o înșiruire de neadevăruri. Guvernul actual nu este oligarhic fiindcă nu reprezintă și nu înfăptuește interesele unei minorități sociale, adică nu este guvernul al burgheziei — este a tuturor claselor. Fiind al tuturor claselor — e al poporului. Fiind al poporului e a majorității. E democrat pentru că-i realizează interesele. În majoritatea poporului se cuprinde și minoritatea națională, apară prin urmare și interesele sociale ale minorităților. Dacă rămâi pe logica doctrinei democratice nu trebuie să pui problema națională. Dar guvernul poate fi antidemocratic să ar fi bine să fie antidemocratic în sensul „Adevărului“ — rămânând totuși integral naționalist. Naționalismul nu este o doctrină socială, ca democrația, naționalismul este mai întâi o stare a conștiinței, devine o tendință de a da prioritate majorității etnice asupra minorităților de alte naționalitate, fără a reduce drepturile și năzuințele lor când ele se încadrează în evoluția națională a statului întreg. Există un naționalism superior-naționalismul înpăciutilor, care nu distruge și nu stingherește spiritul național al minorităților, ci îl forțează să primească formula de *conviețuire* într'o realitate politică dată. Democrația nivelează stările sociale, naționalismul diferențiază particularismul etnic al mai multor popoare, împăcându-le în necesitatea vieții laolaltă.

Ceia ce nici odată nu vrea să înțeleagă democrația, nici națională, nici nenațională, a „Adevărului“.